

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

Letnik II.

V Ljubljani 31. oktobra 1901.

Št. 21.

Po volitvah.

I.

Do volitvah postajajo naši nasprotniki kar smešni. Pred volitvami so pisali dolge članke, po volitvah pa zopet. Navado imajo — s tem pa še ni rečeno, da je izvirna — da začno članke s citati. Za citate niso nikdar v zadregi, poberó ga kjerkoli ga najdejo, največkrat seveda v „Slov. Narodu“. In tako se prigodi, da „Tovarišev“ člankar citira včasih samega sebe iz „Naroda“, kar je tudi nekaj vredno, ker se mu zdi, da postaja tako polagoma avtoriteta. Citirali so pa tudi takoj v prvem članku Cirila Pirca in sedaj smemo upati, da bodo polagoma citirani tudi drugi liberalni poslanci, da ne bo zamere. Počakajmo!...

Ako sedaj po volitvah mirno preotrimo ves boj, ki se je bil pri lanskih državnozbornskih in letošnjih deželnozbornskih volitvah na Kranjskem, vidimo, da je bilo najbolj poraženo tisto učiteljstvo, ki se je odvrnilo od ljudstva in slepo dere za liberalci. Ob državnozbornskih volitvah so bili vrgli liberalci učiteljem neko kost in Luka Jelenc je bil toli naiven, da jo je pobral, da je nesel svojo kožo na semenj na deželo; no, pa on je prebil srečno ves boj in se potolažil, „ker se je žrtvoval za dobro (!) stvar...“ Vsi drugi, ki poznamo liberalce in smo Jelenca samo pomilovali, ker mu pomagati nismo mogli, pa smo bili „podle duše, Esijalti“ itd, kakor nas je nažgal v nekem „Tovariševem“ dopisu nek tovariš. O, pa to ploho smo

srečno prenesli in vso tisto povodenj dopisov, ki so takrat preplavljali „Tovariša“. . . Naenkrat so potem prišle deželnozborske volitve. Za te so se liberalni učitelji dolgo pripravljali. Vsak bi bil mislil, da bodo liberalci sedaj postavili v kakem gotovem okraju Jelenca, da ga rehabilitirajo, a tega, kar bi storila vsaka poštena stranka, liberalci niso storili, pustili so ga tam, kamor so ga bili postavili volivci V. kurije, kjer lahko premišljuje načrt za izdanje „spominov pozabljenega kandidata“. Sigurnega okraja liberalci niso prepustili učitelju, na kmete se pa Jelenc ni več upal, saj bi tudi Tavčar ne šel med nje po takih grenkih izkušnjah. Kandidiral se je pa učitelj Šetina, in liberalci veseli, da se je sploh kdo oglasil, so ga brž proglasili za svojega. — Resnih kandidatov učiteljev liberalci niso postavili in s tem očitno pokazali, da jih ne upoštevajo, to pa po skušnjah, ki so jih imeli ob prejšnjih volitvah, ko so spoznali, da je vpliv liberalnih učiteljev minimalen. Zato je zelo smešno vse pisarjenje „Tovariša“ pred volitvami, ko se je napihoval v dolgih člankih, kakor bi bila res vsa politika v deželi odvisna od njega, ali vsaj, da liberalna stranka to stori, kar „Tovariš“ hoče. Pokazalo se je, da to vse skupaj ni nič in potlej volitve same pa zopet, da liberalni učitelj nima tal med ljudstvom. — Volitve so minile, a med poslanci ni nobenega liberalnega učitelja, pač pa so poslali kmetje v zbornico predsednika „Slomškove zveze“, učitelja Jakliča, ki je bil izvoljen proti tistemu, ki ga je „Tovariš“ najbolj priporočal, in za katerega so se liberalni učitelji najbolj pehali.

To je liberalne učitelje čisto zbegalo in v začetku niso vedeli, kaj bi rekli, šele polagoma so se privadili težke moralne klofute, so začeli po star navadi pisati članke in sedaj pišejo . . .

Pišejo pa v „Narod“ in „Tovariša“. Delajo zelo rafinirano, da se zdi, kakor bi delali po gotovem načrtu. Jakliča hočejo denuncirati navzgor, osmešiti pri tovariših in mu vzeti pri ljudstvu zaupanje. Z njegovo izvolitvijo se je „Slomškova zveza“ okrepila in sedaj bijejo po predsedniku, da bi zavrli njen razvoj . . . Ali se jim posreči? . . . Mislimo, da ne!

Pri ljudstvu, katero hoče učiteljev, ki delujejo v verskem duhu v šoli in zunaj, mu liberalni učitelji ne morejo vzeti zaupanja. Pač pa bo ta gonja ugodno vplivala za našo organizacijo, ker proti tej gonji moramo nastopiti v obrambo načel, razkriti ljudstvu razkol med učiteljstvom in mu pokazati vzrok temu razkolu. Ne dvomimo čisto nič, kam se bo obrnilo ljudstvo, katero učiteljstvo bo ljudstvo podpiralo. Učiteljstvo, organizovano v „Slomškovi zvezi“, bo imelo najtrdnjšo zaslombo v slovenskem ljudstvu in bo igraje zmagovalo terorizem liberalcev in njihovih trabantov med učiteljstvom . . .

S r c e.

(Pedagogiška študija.)

XI. „Duh časa“ in srce.

Zakaj je neki z nekaterimi ljudmi tako lahko občevati? Zakaj se nam zdi v nekaterih družinah in družbah tako kratkočasno in prijetno, tako „pristrčno.“ Vsakdo, ki ima količkaj izkušnje, dobro ve, da to prihaja od plemenitega srca; le kjer so dobra in blaga srca, tam se čuti človek tako domačega, tam je občevanje preprosto in neprisiljeno, — pristrčno! Kdo bi se srečnega ne čutil v izbrani družbi, v kateri so samo blagosrčni ljudje, kakor sem jih opisoval v zadnjem odstavku, samo istinito čednostni ljudje! Da, istinito čednostno srce, srce nesebično — brez vsake zavisti in zlovoljnosti, srce odkrito — brez vsake hinavščine in zvijačnosti, srce istinito — vsikdar zvesto in zanesljivo, srce plemenito — do sebe strogo, do drugih pa ljubeznivo in prizanesljivo, le takrat prav zadovoljno, ko more zadovoljiti in osrečiti druge, tako zlato srce razširja povsod, kamor se prikaže, ono čarobnost, v kateri se tako lahkotno diha, tako zadovoljno izhaja. Radi pravimo, da tak angeljski človek nosi svoje srce — na rokah, in zdi se nam, da smo sami nekam boljši, če smo se kaj časa mudili v srečni družbi takih src. Redki so sicer taki plemeniti vzorniki, vendar nišo še popolnoma izumrli v naši solzni dolini. Nahajajo se še semtertja v mestnih hišah in kmetskih kočah pod slamnato streho, posebno v obilnem številu pa v onih bolj „priprih“ domovih, katere sedanji protiverski svet tako zelo črti, črni in preganja. V nekaterih vaseh in mestih, deželah in narodih jih je več, v drugih manj. — Večkrat se govori, kako se n. pr. pristrčno občuje s pravimi Dunajčani, ki se še zvesto držé takorekoč prirojene verske tradicije, ali z nepokvarjenimi Tirolci, z blagodušnimi Irci itd.

Tudi med nami Slovenci se je dolgo povdarjala odkrita in neprisiljena pristrčnost v občevanju; a sedaj čimdalje bolj ponehuje in bati se je, da ji bo kmalu „odklenalo“, če bodo mnogi olikanci še dalje dajali tako slabe zglede preprostemu ljudstvu in seveda tudi nedolžni mladini, kateri še najbolj škoduje taka slana. Tako daleč je že prišlo, da si skoro ne upamo več odkrito in podomače občevati doma — med domačimi, med brati, ker se tako hitro izpodkopljuje mejsebojno zaupanje! Starejši domoljubi so začeli že z glavami zmajevati in ne morejo dovolj obžalovati nesreče, v katero naš dobrosrčni narod tira nam iz tujine importirani in vsiljevani židovski in framasonski liberalizem, ki je že sam ob sebi mrzel, sebičen, trd, krut, zvijačen, lažnjiv, nezanesljiv, krivičen... pač vse drugo poprej, nego „pristrčen“!

Pa predaleč bi me zavedlo, ko bi hotel nadrobneje opisovati to nesrečo. Namenil sem se namreč le v obče nekoliko preiskati, kako skrajno neugoden je sedanji duh časa blaženju srca in torej pravi krščanski vzgoji.

1. Sedanji čas si kaj veliko domišljuje radi svoje olike, češ, da je veliko večja nego je bila kdaj v prejšnjih časih.

Olika pa je beseda, ki ima jako razsežen pomen. Navadno imenujejo olikance take ljudi, ki so se kaj več učili in se morejo izkazati s spričevali višjih šol; večkrat pa tudi take ljudi, ki se ne morejo sicer posebno ponašati z učenostjo, pa se vsled bogastva ali imenitnega stanú, ali pa ker ravno stanujejo v mestu ali trgu, oblačijo in nosijo imenitno in gosposko.

Učenost, bogastvo, imenitnost in lepša obleka pa nikakor ne more biti odločilni pogoj prave olike. Tukaj odločujejo še drugi pogoji, zlasti pa tale dva: *n a r a v a* in *v e r a*.

Bog sam je že ob stvarjenju zapisal v naša srca ona pravila, po katerih naj se vzgaja in ravna sleherni človek; *v e s t* se zove to božje pisanje v naših srcih. Življenje po božji volji je torej človeku naravno, zlobno vedenje pa je protinaravno. Človek biti pa poštenjak, to je isto, ali bi vsaj moralo biti isto. Zato je rekel modri kralj David: „*N e u m n e ž* pravi v svojem srcu: Ni Boga.“ Torej neolikanec, surovež, ki se je izneveril plemenitosti svoje narave, taji Boga, in sicer „v svojem srcu“ z razbrzdanim, torej neolikanim življenjem.

Ker je pa naša narava popačena vsled izvirnega greha, treba je za pravo oliko še druge močne opore, svete vere z nebeškimi nauki in pomočki. To ni več preporna reč, marveč po zgodovini in izkušnji dovolj dokazana resnica: olika, ki se ne ozira na vero ali se pa celo protivi veri, ni prava olika in ne more vzgojiti dobrih, vsestransko zanesljivih značajev.

V obojnem oziru, gledé človeške narave in kat. vere, je sedanja olika jako pomanjkljiva in brezobzirna.

Skoro v obćé taji po svojih najslavnejših zastopnikih vzvišenost človeške narave, ker stavi človeka nele v naravoslovnih knjigah v isto vrsto kakor živali, marveč ji tudi v modroslovnih spisih krati vso nadzemeljsko idealnost. Kako bo taka siromašna olika, ki taji naravo človeško, mogla vzgojiti dobra plemenita srca!?

Če se pa moderna olika že tako kruto zaganja ob prvi steber človeške olike ter nespametno in neusmiljeno izpodkopljuje vzvišenost človeške narave, koliko bolj bo šele odrivala drugi steber — sv. vero! Le pomislite, kaj počenjajo z verskim prepričanjem tam, kjer je cvet sedanje olike — v višjih šolah, na vseučiliščih, kaj delajo francoski olikanci z nedolžnim redovništvom, in kako se vedejo pri nas do oznanovalcev sv. vere, do slovenskih škofov in mašnikov.

Taka olika (bolje: surova zdivjanost) ne more vzgajati dobrih src. Torej je sedanji čas po svoji napačni oliki skrajno neugoden blaženju src.

2. Druga slava, na katero je tako zelo ponosen sedanji čas, je takozvani *n a p r e d e k*.

Pa v čem se kaže ta napredek? Sedanji napredek se kaže zlasti v *g m o t n e m* oziru. V *d u š e v n e m* življenju naša doba močno nazaduje. Dokaz temu je poleg drugih nepovoljnih pojavov zlasti revolucijski duh sedanjega časa, neka občna nezadovoljnost, ki dela velike skrbi vladarjem po vsem svetu, kateri sicer ob raznih shodih in zborih govoré o miru, zahtevajo pa le vedno za varstvo ogromno število vojakov. Pač smo opr-

vičeni v litanijah moliti, da bi nas Bog rešil šibe: vojske, zakaj nihče ne more tajiti, da ti velikanski stroški za „oboroženi mir“ in naporji vojakov, ki ga morajo vzdržavati, pomenijo skoro toliko kakor permanentno vojsko. To pa nikakor ne dokazuje plemenitosti človeških src. Trdne zanjke anarhistov, ki se ponašajo s slavnimi umori, so tudi jako tužna ilustracija dušnega napredka — pač sibirski zima vlada v človeških srcih.

Pa tudi tam, kjer je res kaj napredka, ima srce navadno le malo dobička, pač pa gostokrat veliko zgubo. Različne iznajdbe, čudovita uporaba sopara in elektrike za raznovrstne stroje pomenjajo sicer velikanski napredek; a naj bo še tako velika gmotna korist, ki jo donšajo, za srce pomenjajo — izgubo. Stroji nadomeščajo razum in voljo ter vso duševno in nravno moč posameznega človeka, tako da ni več gospod svojega dela, marveč njega hlapec, sužnjik. Poprej je bilo drugače. Za vsako delo je bilo brezpogojno treba duha, umetniškega čuta, spretnosti, volje . . . in delo je bilo tem popolnejše, čim bolj je človek uporabljal in napejal svoje dušne moči. Velikanske zbirke iz nekdanjih časov po večjih muzejih, katerim se vse čudi, so temu priča. Sedaj pa je večina ljudstva in posameznik le malo kolesce v velikem stroju. Posamezniku se posreči vsled lastnega razmišljanja ali kakega slučaja nova iznajdba, in milijone duhov je povezanih z vezmi tega edinega moža; njim ostane le še čisto mehanično delo, da z malim sunljejem premaknejo in zavrtijo kolesa, ali pa brez premisleka in prevdarka razstavljajo in zlagajo posamezne kosce, ki jih je dovršilo „mašinsko“ delo. Misleči, podjetni, napredujoči in stvarjajoči duh je vkljenjen, omamljen. Življenje postaja nekako leseno in okamenelo. Zelo slabo vpliva na človeško srce tudi to dejstvo, da je njegovo delo brez primere manj vredno kakor delo, katero izvršuje stroj. Kdo ne izprevidi, da tako delo brez vsakega vzleta ne more blagodejno vplivati na srce.

Stroj pa povzroča tudi potrato in nepotreben lišp. Stroj napravlja blaga v veliki množici in po nizki ceni, ter ima vsled tega tudi v svoji oblasti mogočno agentinjo — modo. Izpremema v obleki pa le prerada znači tudi izpremembo v srcu. Ko so si hčere same prirejale prejo in platno, ni bilo toliko različnih „vzorcev“ vsako leto; kakor se je oblačil ded in oče, tako se je nosil tudi sin in unuk, in vedne izpremembe ni poznal nekdanji svet. Pa stroj ni vzbudil le nečimernosti in potrate v obleki, marveč je povzročil tudi še drugo raznovrstno neredno poželenje po vživanju. Ker pa tudi stroj ne more ustrezati vsem željam, nastajala je čimdalje večja nezadovoljnost, ki je pogubna slana blagočutnega srca. Torej tudi od te strani stroj nikakor ne pospešuje plemenitosti srca.

Najbolj žalostno pri modernem silnem napredku je pa to, da se je po teh časnih iznajdbah izprevergel človek sam. Vse posnema viharost sopara, bliskohitrost elektrike, omotično vrtenje nešteti malih in velikih koles modernih strojev. Hitro, hitro, le brž naprej! To je geslo sedanjega človeškega šumenja in vrvenja, ki pač že ne zasluži več lepega imena: „življenje“. Ne gledé na to, da tako vrvenje in drvenje mora pospeševati sedaj običajno nervoznost, ki je skrajno škodljiva našemu srcu, moramo obžalovati zlasti

to, da naše srce ne najde nikdar in nikjer tistega miru, ki je absolutno potreben za njegovo zdravje in blagostanje.

Jedro sedanjega toliko hvaljenega napredka je torej: tvarina naprej in navzgor, duh in srce nazaj in navzdol.

3. Še eno reč moramo omeniti, ki ima še najbolj v svoji oblasti to, kar imenujemo duh časa; namreč tiskarstvo.

Koliko škodo in izgubo imajo naša srca od tako skrajno podlega, zvijačnega, lažnivega in obrekljivega časopisja! Koliko src pokvari eno samo okuženo srce, ki vodi dan za dnevom svoje strupeno, v „gnojnico“ pomočeno časnikarsko pero! — Koliko je pa tudi ob tem pri dobrih srcih zamujenega, ker morajo dragoceni čas tratiti s tem, da odbijajo krivične napade in skušajo pri somislečih, dobrih srcih rešiti še to, kar se dá rešiti v dneh tako hude in pogubne „črne“ vojske!

Kako zelo je okuženo tudi drugo slovstvo, nam je dokaz že ime: d e k a - d e n c a, ki znači, da ne gre, in ne teče le navzdol, marveč kar pada — ter seveda vleče s seboj toliko nesrečnih, okuženih src!

V dokaz, kako skrajno neugodna je sedanja doba blaženju srca, bi se še dalo marsikaj navesti, n. pr. nevarne družbe, veselice, gledališča itd., a naj zadostuje, da smo opozorili na najimenitnejše reči, ker marsikaj je že poprej prišlo na vrsto, n. pr. v razgovoru o umetnostih, sicer mora pa tudi vsak zaveden vzgojitelj sam imeti odprte oči in ušesa, da zna pravočasno obvarovati svoja jagnjeta nevarnih volkov.

Da, res težak jarem naklada vestnemu vzgojitelju „duh časa“. In res mora biti sam utrjen značaj pa junaško mora zastaviti vse svoje moči, če hoče biti kos svoji nalogi ter rešiti sebi in svojim gojencem — zdravo in blago srce.

Naši cilji.

(Govor učitelja Jos. Baliča pri osnovnem shodu „Slomškove podružnice“ za goriški in gradiščanski okraj.)

Spoštovani gg. kolegi in koleginja, častita skupščina! Zbrali smo se danes, da končno osnujemo dolgo zaželjeno podružnico „Slomškove zveze“ za goriški in gradiščanski okraj. Zbrali smo se v resnih, kritičnih časih, v kojih je neobhodno potrebno s pravo barvo na dan. Zato se mi zdi umestno in primerno, da pri tej priložnosti povdarjam načela, ki nas posebno vodijo pri tem podjetju.

Prvi naš namen je delo, vzajemno delo. Ali nimamo do tega pravice? Ali nismo tudi mi ljudje in svobodni avstrijski državljani, kojim je postavno dovoljeno združevati se v dosego skupnih ciljev in koristi, ter dovoljeno tudi javno izražati svoje nazore in svoje prepričanje? Ker velja torej pravica združevanja tudi za nas, se je hočemo poslužiti ter zediniti se in trdno se skleniti v prospeh našega šolstva, dobre vzgoje, v prospeh

svojega stanu. Delati hočemo! To pa v mejsebojni ljubezni in nehlinjeni kolegijalnosti. Sodelovati hočemo po svojih močeh z vsemi činitelji, ki imajo pri šolstvu in vzgoji kaj opraviti. Z neumornim delovanjem in možkim nastopanjem prisilimo nasprotnike, da bodo imeli o nas boljše mnenje. Z našo pridnostjo in lepimi vzgledi jih morda polagoma celo pridobimo za naše društvo, saj pravi pregovor, da zgledi vlečejo.

Znano je tudi, da človek z umom na um, s srcem na srce vpliva. Velika je moč uma, neizmerna je moč srca. Pri nerazsodnih ljudeh delujejo predsodki, deluje fanatizem, pri razumnih pa „uma in srca svitli meči“. In s temi se hočemo mi bojevati, ne z gorjačo fanatizma in ne z naduto domišljavostjo. Tako pridemo lažje do cilja, do zmage, ker vsaka vojna, zlasti na duševnem polju se izvojuje srečno le z nevpogljivo voljo in razumom, nikdar pa ne z domišljavostjo in brutalnim nasilstvom

Ako se pa žalibog dobé zlobneži, ki nas zaničujejo in sovražijo, to lahko prenašamo v zavesti, da vsaka dobra stvar na svetu preganjanje trpi.

A naše delo mora biti delo krščansko. Kristjan sem: Pri svetem krstu sem sprejel vero Kristovo, katero so gojili v prvi mladosti moji stariši, duhovniki, učitelji. Ko sem odrasel, spoznal sem, da je moja vera edino prava, edino zveličavna. Sklenem torej: kar sem sprejel in podedoval od svojih starišev, in kar sem spoznal kot edino pravo in dobro, temu se ne morem in ne smem odreči iz posvetnih nagibov, ker sicer bi bil veliko bolj zaničevanja vreden nego Ezav, ki je bratu prodal prvorojenstvo za skledico leče. Vrhutega moram še povdarjati, da edino v veri nahajamo v svojih revah in težavah dobrega sveta in prave tolažbe in pomoči. Vera torej, živa vera prešinjaj vse moje dejanje in nehanje, tako zasebno, kakor javno. In to je ravno namen novemu društvu: poleg znanja in vednosti pospeševati versko-nravno vzgojo mej izročeno nam mladino in v nas vzgojiteljih buditi krščansko zavest.

Kristjan sem! Kot tak spoštujem in visoko cenim duhovščino. Duhovniki so naši dušni pastirji, so tolažniki, zdravniki, torej moji dobrotniki. Oni so tudi namestniki božji na zemlji in ključarji nebeški. Kristus, od katerega samega so postavljeni, pravi, da kdor njih ne posluša, tudi Njega ne posluša, in da kdor nje zaničuje, Njega samega zaničuje. Zato so duhovnike visoko spoštovali in jih še spoštujejo sami kralji in cesarji. Prelep in spodbuden zgled v tem oziru nam daje sam presvetli vladar Fran Josip.

Vprašam torej, ali je mogoče, da bi mogel pravi katoličan duhovščino sramotiti, nje napake (brez katerih ni nihče pod solncem) obešati na veliki zvon, jo sovražiti in nje ugled izpodkopavati? Vsak pameten človek mora to zanikati. Učitelj torej, ki to dela, obsoja se samega sebe. Res pomilovanja vreden je človek, ki v verskih in cerkvenih rečeh več veruje časti in cvenka lačnim liberalnim voditeljem, nego svojim legitimnim predstojnikom. Nam so duhovniki in zlasti škofje s papežem na čelu v versko-nravnih vprašanjih edino merodajni in odločivni. Če torej oni učé, da ima cerkev

pri vzgoji krščanskih otrok svoje pravice in da mora ves pouk biti prešinjen z naukom svete vere, mora biti to tudi za nas merodajno.

Pa še več! Mi smatramo duhovnike tudi za svoje sotrudnike, za svoje tovariše. Zato so v našem društvu z nami enakopravni. Pri svojem delovanju potrebuje namreč učitelj duhovnika, duhovnik učitelja, ker oba sta poklicana, da poučujeta in vzgojujeta izročeno jima mladino. Harmonija mej njima je na podlagi katoliških načel nelemogoča, nego tudi nujno potrebna, kakor v družini mej očetom in materjo. Naše geslo bodi torej; mi složno z duhovščino, duhovščina složno z nami, in dober sad gotovo ne izostane. Naše društvo pa bode imelo posebno nalogo, da bo skušalo vsak razpor med duhovstvom in učiteljstvom odstraniti ali vsaj ublažiti.

Naše delo mora slednjič meriti na prospéh šolstva in učiteljstva.

Učitelj sem, torej ud onega stanú, ki se je razvil v teku časa poleg duhovniškega. Kakor je namreč naša šola pravzaprav hči sv. cerkve, ker v njenem naročju se je spočela in vzrastla, tako se je pričel tudi učiteljski stan v njenem okrilju. Se vé, da so bili učitelji vsled neugodnih razmer dolgo časa le duhovniški, skopo plačani pomočniki. Pa to ni nič čudnega, saj se razvija vsaka stvar na svetu le polagoma, in tako se je godilo in se še godi tudi drugim stanovom. Sicer pa: zora puca, bit će dana! Naš učiteljski stan je v zadnjem času vidno napredoval v vsakem oziru priborivši si priznanje in spoštovanje drugih stanov, ne izvzemši duhovskega. Kakor pa skuša vsak stan svoj obstanek utrditi t. j. svoje gmotno in moralno stanje izboljšati, tako si prizadeva to tudi učiteljstvo. A ravno pri tem svojem prizadevanju vidijo nekateri učitelji v duhovništvu svojega največjega nasprotnika, zato odklanjajo ž njim že à priori vsako prijateljstvo, vsako sporazumljenje. To pa je predsodek vseh predsodkov. Ali odločujejo morda duhovniki učiteljstvu plače? Dokler so imeli duhovniki pri šoli kaj več besede, skrbeli so pač po močeh učiteljem tudi za izboljšanje njih gmotnega stanja, ali zdaj ne ukazujejo v tej stvari nič, in tudi nočejo nič ukazovati, privoščijo pa nam radi košček boljšega kruha.

Gledé izboljšanja našega gmotnega stanja smo pač vsi kovači svoje sreče. Tu je treba trkati in prositi, zahtevati. V tej stvari pa ne bode naše društvo za drugimi zaostajalo, nego jih bode z dobrim vzgledom celo nadkriljevalo.

Pa poreče kdo: vse prav in dobro, pa vi spravljate z vašim društvom učiteljstvo v klerikalni jarem, v oblast in odvisnost duhovništva. Na to odgovarjam: mi dajemo veri, cerkvi in duhovništvu le to, kar je res verskega, cerkvenega in duhovniškega, v ostalem pa smo sami gospodarji, uravnajoč svoje delovanje po obstoječih zakonih, predpisih. Sicer pa duhovništvu niti od daleč ne prihaja na um, da bi nam kaj takega usiljevalo. Ako bi hotelo pa kaj takega poskusiti, bili bi mi prvi, ki bi se tej nakani uprli.

Učitelj sem! Kot tak pa ne smem pozabiti, da moram to, kar druge učim, sam izpolnjevati in z dobrim vzgledom utrjevati. Kdor druge uči, sam

pa lepih naukov ne izpolnjuje, je podoben zvonu, ki vabi druge v cerkev, sam pa nikoli notri ne pride; ali znamenju ob cesti, ki drugim kaže pravi pot, a samo se naprej ne zgane. Naše društvo bode moralo torej povsod vzgledno nastopati, da doseže namen, ki si ga je zastavilo.

Dalje treba pomisliti, da, kdor druge uči, se mora prej sam učiti in se v svoji stroki dobro izvežbati. Tudi v tem oziru pojde društvo svojim udom na roko, ker prirejalo bode pogosto zborovanja in poučna predavanja, pri katerih se bodo marljivo in temeljito pretresale vse šolske in učiteljske zadeve in vprašanja.

Posebno pozornost pa bode moralo obračati društvo zlasti mlademu naraščanju in sicer s tem, da si bo znalo pridobiti mladih moči in jih pridobljene prav voditi. Mlade učitelje bo treba opozoriti pred vsem na neko resnico, ki je pri pametnih in treznih ljudeh obče priznana. Gotovo ni mogoče, da bi bil kdo moder, če se ni prej vežbal v molčanju. „Nikdo varno ne govori, kdor rad ne molči“, pravi Tomaž Kempčan. Mladih učiteljev prva dolžnost je: učiti se, opazovati, premišljevati, primerjati, nabirati si izkušenj.

Radi in z veseljem bomo sprejemali v novo podružnico tudi mlade, nadebudne moči, da, požrtovalno jih bomo bodrili k dobremu ter jim dajali priložnost, da se čim bolj vsposobijo za svoj težavni poklic, absolutno pa ne bomo negovali nepremišljene in oblastne nadutosti, ki še nikdar ni rodila dobrega sadu.

Nič ni čudnega, če je neizkušena mladina pri modernih liberalcih z osivelimi starci enakopravna in enakomerodajna, ker končno meri vse njih početje na zmešnjavo, da morejo potem voditelji v motni vodi ložje ribariti. Pri pametnih in trezno mislečih ljudeh pa kaj tacega ne velja, ker pri njih imajo vselej prednost in odločilno besedo starejši, izkušeni možje.

Če se kak učitelj, bodisi že mlad ali star, od nekotnih brezvestnih in nasilnih izdajalcev vere in naroda dá izrabljati kot sredstvo v dosego njih sebičnih namenov, in to v lastno škodo, v škodo svojega stanú, cerkve in države, svobodno mu! Mi pa hočemo urediti vse svoje delovanje na podlagi edino pravih katoliških načel, na podlagi onih načel, katerih zastopnik in pokrovitelj je sam naš prejasni prestolonaslednik nadvojvoda F r a n F e r d i n a n d .

Tako sem torej na kratko začrtal naše cilje, ki smo si jih zastavili pri snovanju nove podružnice. Dokazal sem potrebo ter ob enem navedel pogoje in način, kako moremo doseči svoj smoter. Ne ostaja mi drugo, nego da želim novemu društvu čim več članov in somišljenikov. In s to željo končujem.

Rosa in slana.

Metodična obravnava.

- Opomnja:* 1. Učitelj obravnava roso in slano v primernem času, ko se je učenec že seznanil s hlapenjem, vrenjem, zgoščenjem in strjenjem.
2. Učencem opazovalna naloga je bila: a) da odmaknejo pokrov nad vročo vodo; b) da prinesejo v toplo sobo kupico mrzle vode.

A. Pripravljavna stopinja.

Na podlagi opazovalne naloge ponovi učitelj zgoščenje; strjenje (led). Učitelj pripomni: pojavi, katere ste učenci opazovali doma in že prej v šoli, vršé se tudi v prosti naravi kot rosa in slana, kar se bomo danes učili.

B. Empirična in logična stopinja.

Znabiti niso mogli vsi učenci izvršiti opazovalne naloge, zato ponovi še učitelj poskus s kupico.

Kaj sem storil? — V suho kupico sem vлил mrzle vode. Kakšna je zdaj kupica zunaj? — Mokra, potna, rosna. Dà, kupica se je orosila. Zakaj se je kupica orosila? — Zračna sopara naše sobe se je zgostila na mrzli kupici. — Odkod je prišla sopara v zrak? Po dihanju itd.

Kje se je zračna sopara naše sobe še zgostila? Na šipah. — Kako se je to zgodilo, povej N!

Jaz si brišem naočnike, ko pridem v toplo šolsko sobo, zakaj? — Potni so. Ali se je tudi na naočnikih sopara zgostila? Dà. Kdo izmed vas vé še slične pojave? Ako dihnemo na mrzlo klop; po zimi se mi naredi meglica pred obrazom, ako dišem v mrzli zrak.

Dobro; kar smo zdaj opazovali v naravi v malem, vrši se tudi v prosti naravi. Kdo izmed vas je že hodil jasnega jutra ob travnikih? — Nisi videl nekaj blesteti po travi? — Kapljice. — Dà, toliko kapljic je bilo, da je bila trava vsa mokra; pravimo rosna. Kako je pa nastala rosa? Ko solnce zaide, se začne zemlja ohlajevati in zrak nad njo; zračna sopara se zgostí na mrzli travi in ob mrzlih predmetih — to je rosa. — Tedaj, kako je nastala rosa? (Najboljši učenec ponovi.) Kje vidimo roso? Po travi, po listih itd. Kdaj? Zjutraj, časih zvečer. Je li trava vsak večer in vsako jutro rosna? — Vé kdo, kdaj ni rose? „Naš oče so rekli, da takrat ni rose, kadar je nebo oblačno.“ Prav so rekli tvoj oče. Oblaki so kakor odeja nad zemljo; oblaki vračajo zemlji toploto nazaj; zemlja se tedaj ne more dovolj ohladiti, da bi zgostila soparo v roso. Rose tudi takrat ni, kadar veter piha. — Kdo si je zapomnil, kdaj ni rose?

Je li rosa povsod, tudi pod gostim drevjem! — Ne. — Zakaj pod gostim drevjem ni rose? Gosto drevje daje zemlji tudi toploto nazaj.

Ljudje pravijo: „Rosa je padla.“ — Ali rosa res pada, kakor n. pr. dež? — Ne, se le prime teles; zračna sopara se le na njih zgostí.

Kaj se zgodi z vodo v hudem mrazu? — Zmrzne. Pozno v jeseni in v zgodnji pomladi se zgodi isto z roso. — Rosa nastane; če je jako mraz, rosa zmrzne. Ljudje pravijo: „Slana je padla.“ Slana ni torej drugega kot zmrzla rosa.

Rosa vpliva b l a g o d e j n o na rastline, jih oživlja in hrani; slane pa se kmet zeló boji; pod slano rastline zvenejo, nežno cvetje očrni, zato pravimo tudi: „S l a n a j e r a s t p o s m o d i l a.“ — Kaj je tedaj slana? Zakaj se je kmet boji? — Ali se lahko obvarujejo rastlinice pred slano? — Pokrivajo jih s slamo in z listjem.

Dà, tako varujejo vrtnarji svoje rastline pred pogubno slano. Po vinogradih pa kurijo; dim leži potem kakor odeja nad trtami in jih brani mraza in slane.

C Tehnična stopinja.

1. Učitelj napiše nastopna vprašanja na šolsko desko, učenci jih odgovoré ustno, potem pa si jih zabilježijo v svoje dnevnike. — Kako nastane rosa? Kdaj nastane rosa? Kdaj ni rose? Zakaj pod gostim drevjem ni rose? Ali rosa res pada?

Kaj je slana? Zakaj se slane bojimo? Kako varuje vrtnar rastline pred slano? Kaj storé vinogradniki?

2. Prihodnja naloga bo: Brat pripoveduje svoji mlajši sestri, kako nastane rosa.

D o p i s i.

Iz Idrije. Kar smo v zadnjem dopisu iz Idrije slutili, to se je zgodilo. Deški III. b razred se je preselil iz šolskega poslopja v občinsko hišo, v prostor, ki je bil prvotno namenjen za I. razred nove občinske realke. Ali je ta prostor primeren za ljudsko-šolski razred, ker je v istem poslopju v pritličju tudi „Narodna kavarna“, o tem jako dvomimo; vendar sodbo o tej stvari prepuščamo šolskim oblastim.

Do letos so bili deški razredi vedno ločeni od dekliških, ker je bilo že šolsko poslopje v ta namen z dvojnimi vhodi sezidano. Letos se je pa tudi že ta stara navada opustila baje le novi občinski realki na ljubo. Že v zadnjem dopisu smo omenili, da je dobil I. razred realke v poslopju c. kr. ruaniške šole najlepšo sobo in sicer na dekliški strani. Paralelka I. dekliškega razreda pa je dobila svoje mesto na deški strani. Res modro uravnano! Pri nas v Idriji je kaj takega lahko mogoče.

Iz Ljubljane. (Rakteljeva petdesetletnica.) V sredo 16. t. m. je obhajalo „Ljubljansko učiteljsko društvo“ petdesetletnico učiteljevanja g. nadučitelja in vodje Frančiška Raktelja. Pač redka slovesnost v učiteljskih krogih. Zato so se pa tovariši slavljenčevi tudi potrudili, da je ta slavnost sijajno vspela. Zvečer se je priredila g. slavljenču ob obilni udeležbi serenada, pri kateri so se pele pesmi: „Serenada“, „Sveta noč“ in „Slovenski svet, ti si krasan“. Nad 200 učencev II. mestne šole je svetilo z lampijoni in tako pokazalo otroško ljubezen do svojega učitelja. Po končani serenadi napolnila se je prostorna arena „Narodnega doma“ z odličnim občinstvom iz raznih krogov. Zastopani so bili profesorji, uradniki, duhovniki, meščani in tudi precej učiteljev z dežele je prišlo slaviti starosto ljubljanskega učiteljstva. Po nekaterih točkah, katere je izborna izvajala meščanska godba, je otvoril slavnost gospod nadučitelj Gabršček z daljšim go-

vorom, v katerem je slavil slavljenca kot človeka, učitelja in tovariša. Povdarjal je zlasti njegove zasluge na polju vzgoje in pouka. Na njegov poziv so zazvenele čaše na slavljenčevo zdravje in po areni so zaorili burni živijo-klici. Nato pokloni slavljenču gdčna. Skabernetova v imenu „Ljublj. učit. društva“ krasen šopek. Kaj prijetno je pa navzoče iznenadila krasna živa slika: slavljenčevi podobi se poklanjajo njegovi nekdanji učenci, ki sedaj delujejo v raznih stanovih. Zastor nam je le prehitro skrnil prekrasno sliko, in to je menda tudi obločnice tako ujezilo, da so začele stavkati. Vsi poskusi, da bi jih zopet k delu spravili, so spodleteli, in moralo se je poseči po zastareli razsvetljavi. Ob svitu sveč, ki so kaj slabo — pa bolj zanesljivo kakor obločnice — razsvetljevale areno, je g. ravnatelj Levec v kratkih, pa jedrnatih besedah čestital

slavljenču na njegovem plodovitem delovanju v družini, šoli in javnosti. G. katehet Smrekar je zlasti povdarjal, da slavljenec vzgojuje svoje učence vedno v pravem katoliškem duhu in pozivljaj učiteljstvo, naj ga v tem zvesto posnema. G. ravnatelj Senekovič je napil slavljenču v imenu učiteljskega zbora c. kr. višje gimnazije, g. sod. tajnik Kavčnik pa v imenu nekdanjih njegovih učencev. G. Grasselli ga je slavil kot narodnega učitelja; gospod računski nadsvetnik Zabukovec ga je pozdravil kot svojega rojaka in nadučitelj Škrbinec mu je prinesel obilo častitk od učiteljstva na deželi. Govoril je tudi g. Sič. Brzojavnih in pismenih častitk je došlo iz raznih krajev cela kopicca. Tako lepe slavnosti, kakor je bila Rakteljeva, učiteljstvo gotovo ne bo tako kmalu zopet doživelo. 7.

Slovstvo.

Cecilija, cerkvena pesmarica I. del, drugi popravljeni in pomnoženi natis. Uredil A. Foerster, izdala in založila „Družba sv. Mohorja“ v Celovcu. Dobiva se v knjigarnah po 1.40 K, udje pa jo dobé v Celovcu za 1 K.

Ker je prvi natis Cecilije pošel, postregla je „Družba sv. Mohorja“ pevskim zborom z novim natisom. Prvi natis je izšel že l. 1883. torej v dóbi, ko še ni bilo cerkveno petje tako razvito, kot je dandanes. Zato je imel prvi natis več nedostatkov v besedilu. Vsi pogrški gledé pravilnega jezika samega („gnada“, „žegen“ i. t. d.), gledé okornega sloga ter tupatam tudi gledé vsebine so zdaj popravljeni.

Veliko starih pesmi za cerkveno leto (božičnih, velikonočnih i. dr.), ki so bile prestavljene iz latinščine, je zdaj izpuščenih in nadomeščene so z novimi boljšimi. Veliko je bilo tudi težkih zborov, ki so zdaj izpuščeni in zamenjani z lažjimi, da jih more zdaj vsak pevski zbor proizvajati.

Med mašami bodeta dobrodošli dve novi „Na čast Srcu Jezusovemu“, ker se ta pobožnost vedno bolj razširja med ljudstvom. V

ta namen so sprejete še tri pesni v „čast Srcu Jezusovemu“; dve stari in ena nova. Z veseljem smo pozdravili zlasti še pet napevov za izpostavljenje Sv. R. T.: „Ó salutaris hostia.“ Upamo namreč, da se počasi morda udomačijo ti napevi med ljudstvom in ljudsko petje tako približajo duhu liturgije. Prva se poje lahko tudi unisono s spremljevanjem orgelj, druge pa bi se morale v ta namen primerno transponovati. Tudi število „Tantum ergo“ se je pomnožilo od dvanajst na sedemnajst. K temu pa je pridejanih še več raznih pesmi: pet Marijinih, ena v čast svetemu Jožefu, ena sv. Petru in Pavlu in ena slovanskima apostoloma sv. Cirilu in Metodu. Iz drugega dela ste pridejani še: „Zahvalna“ in „Cesarska.“ Tako je ustrezno skoraj vsem potrebam organistovim za tihe maše.

Veliko pesmi je tako narejenih, da se dajo peti zelo lepo unisono. Zelo lepo se sliši recimo, če pojó eno kritico pevke, drugo pevci tretjo pa vsi skupaj. Sploh pa so pesmi, kar je novih, tako lahke, da jih zamore proizvajati vsak cerkveni zbor. Prepotrebna knjig ne potrebuje še priporočila. b.—

Šolske vesti.

Imenovanje. Preč. gospod kanonik dr. Ivan Mlakar v Mariboru je imenovan knezoškofijskim komisarjem za usposobljenostne izpite iz veronauka na mariborskem učiteljišču.

Osebnosti. V VIII. plačilni razred so pomaknjeni profesor na tukajšnjem učiteljišču g. I. Macher in profesorja na učiteljišču v Gorici gg. Anton Fras in Viktor Bežek.

Izpremembe pri učiteljstvu. Poljedelski minister je imenoval šolskega voditelja g. Vrščaja v Gorici učiteljem na rudarski ljudski šoli v Idriji. — Vpokojena sta: definitivni nadučitelj g. Jožef Tičar v Šmartnem pri Gornjem gradu in učiteljica gospd. Berta Aufrecht v Leitersbergu v Karčovini. — Nadučiteljem v Studenicah, okraj Slovenska Bistrica, je imenovan def. učitelj g. Oton Vobič, doslej v Laporjah. Učitelji ozir. šolski voditelji so imenovani: na šoli v Resniku g. Mat. Zgajner iz Velikega Dola na Primorskem. Učitelji so imenovani: na šoli v Aflencu g. nadučitelj Franc Rudl

iz Brežic, na šoli pri Sv. Kungoti zgornji prov. učitelj g. Frane Korber istotam. Na šoli v Kočah pride gospa M. Vučnik, za učiteljico na šoli v Slivnici je imenovana prov. učiteljica g. Ana Wutt, na šoli v Selnici provizorična učiteljica g. Pavlina Rus iz Velike Doline na Kranjskem. Za učiteljice ročnih del so imenovane pri Sveti Kungoti zgornji, spodnji, Svičini, gospa Pavlina Vračko, v Čadramu gč. Alojzija Blenk, na šoli v Črešenjcah g. Kristina Adamič, v Št. Juriju na Ščavnici g. Frančiška Grossmann.

Razširjene šole. Trorazrednica v Dobovi, okraj Brežice, se razširi v šestrazrednico, štirirazrednica v Sevnici se razširi v petrazrednico, šola v Letušu, okraj Vransko se pa razširi v dvorazrednico.

Nova slovanska šola v Istri. Dne 16. oktobra se je v Vabrigi v Istri otvorila nova šola družbe sv. Cirila in Metoda za Istro. Oduševljenje naroda je bilo nepopisno.

Drobtine.

Največje šolsko poslopje na svetu je gotovo pred kratkim dovršena šolska stavba v Stokholmu. Radi varnosti pred ognjem je vse poslopje zidano iz kamna in železa, le okviri pri oknih in vrata so lesena. Tlaki v šolskih sobah so iz uglajenega cementa, po hodnikih pa iz mozaika. Šola ima 90 različnih prostorov in torej prostora za 4000 otrok. Stavbeni stroški so znašali nad 1 milijon kron. Šola se imenuje „Kungsholms Folkskola“.

Delovanje šolskih bratov. „Katholische Kirchenzeitung“ piše: Šolski bratje,

ustanova sv. Janeza Krstnika de la Salle, katerih je sedaj že nad 20.800, vodijo v raznih evropskih državah 1642 šol z 272.000 učenci. Nič manjše ni njihovo delovanje v misijonskih deželah. V Orientu vodijo 34 šol z 6460 učenci, v Aziji 14 šol z 4450 učenci, v Afriki 49 šol z 13.050 učenci in v Ameriki 196 šol z 55.100 učenci; torej v vseh misijonskih deželah 293 šol z 79.060 učenci.

Spomenik mladinskemu pisatelju Krištofu Šmidu so odkrili dne 3. septembra t. l. v Thannhausen na Bavarskem ob obilni udeležbi cerkvenih in šolskih

oblasti, kakor tudi katoliškega plemstva in najvišjih dostojanstvenikov. Zastopnik katoliškega učiteljskega društva, učitelj Döb položil je s primernim nagovorom v imenu društva k vznožju spomenika lovorjev venec. Domači župnik Zwiebel pa je v slavnostnem govoru med drugim tudi omenil, da so Šmidovi spisi prevedeni že v 24 jezikih, in da je celo sultan Abdul Hamid II. zaukazal jih uvesti na turških šolah.

Angleška kraljica o vzgoji. Umrla angleška kraljica Viktorija je določila učiteljem svojih otrok sama pravila vzgoje. Med drugimi je zapisala tudi tale stavek: „Popolnoma na jasnem sem si o tem, da morajo moji otroci imeti veliko spoštovanje do Boga in vere, in da morajo imeti tisti čut pobožnosti in ljubezni, kakor ga zahteva naš nebeški Oče od svojih otrok.“

Častno priznanje. Cesar Mark Avrelj se je razgovarjal z nekim uradnikom o kristijanah, ter jih je slikal kakor norce. Uradnik mu je pritrtil, rekoč: „Oni molijo za svoje rabeljne.“ — „Potem pa prekličem svojo sodbo“, pravi na to cesar, „potem pa imajo sveto, božjo vero.“

Duševna revščina se kaže že od nekdaj pri „Tovariševih“ člankarjih. Nikake izvirne misli, nikake ideje, samo prežvekovanje nekaterih iz „Naroda“ ugrabljenih stavkov in člankov. Spomeniki take vrste so tudi razmotrivanja „Tovariševa“: „Po volitvah“. Zato razne neumnosti, ki so tam nagrabljene, niti ne zaslužijo resnega odgovora. Originalna je le pisčeva trditev, da je liberalna zmaga v idrijsko-vipavskem okraju sad napredne šole. „Kaj mislite, kdo je pa zmagal na Vipavskem?“ kliče domišljavi člankar. „Tam je zmagal naš zavedni Vipavec in te zavednosti se je navzel v šoli.“ Mož menda ne ve, da samega sebe bije po zobeh. Večina

zavednih Vipavcev je volila katoliško-narodne kandidate, in le manjšina teroriziranih in gospodarsko odvisnih volivcev se je vjela v liberalne mreže. Zavednosti in omike se mi prav nič ne bojimo, temuč jo z veseljem pozdravljamo. Le kjer vlada nevednost in npravna izprijenost, tam gré liberalna pšenica v klasje.

„Vzgojitelj Lanovec“ se zove neka veseloigra, katero so predstavili iz nemščine in vprizorili tudi na slovenskem odru v Ljubljani. V tej igri nastopajo prave karikature učiteljev. Eden je nizkoten intrigant, ki obrekuje predstojnikom svojega tovariša, da se sam povzdigne v višji plačilni razred; drugi je tip propalega učitelja, ki nima za drugo smisla, nego za vino in karte, a knjige že več let ni videl; tretji je smešen pedant itd. Vsi značaji so pretirano slikani. Nič boljše niso učiteljice. Starejša je opravljivo ženšče z licem „buldoga“ (kakor pravi pesnik), mlajša nesramna koketka. — Nekateri nemški učiteljski listi so slovesno protestirali proti takemu sramotanju učiteljskega stanu. Njim se je pridružila tudi hrvaška „Krščanska Škola“. Naši liberalni učitelji pa niso tega mnenja. Seveda, ko bi kak „klerikalec“ tako dramo spisal, potem bi zagнали strašen hrup. Ker pa je igra „svobodomiselná“, jim je vse prav. V zadnji številki „Učit. Tovariša“ jo Ivan Ivanovič celo z naidušenimi besedami pozdravlja, in pravi, da hodi po slovenski zemlji mnogo takih oseb, kakoršne nastopajo v tej drami. No, mi te karikature odklanjamo, če ste pa vi v njih spoznali svoje portrete, vam to veselje radi prepuščamo.

Sotrudnik „Učit. Tov.“. Našim bravcem so morda še dobro v spominu dopisi iz Istre v „Učit. Tovarišu.“ Na predrzen in nesramen način se je v njih grdila zasluzna istrska duhovščina. Zato smo tudi

mi parkrat ožigosali to zlobno početje, in hud odpor se je pojavil celo med istrskim učiteljstvom. Pisec tistih člankov je bil znani renegat Marijan Marchi, učitelj v Lanišču. Sedaj je tega moža zadela zaslužena kazen. Radi nenravnosti je bil odslovljen iz službe in v sodnijski preiskavi. „Edinost“ poroča o njem: Iz Buzeta pišejo, da je neki znani učitelj suspendiran od službe radi jako grdih činov. Stvar ima sodišče v rokah. Mož je notoričen podajac italijanske stranke in prijatelj jednega — Krstiča. To poslednje povdarjamo posebno, ker niže ni možno, se posebno ne učitelju. Mi bi sicer ne povdarjali tega, ker vsaka stranka ima lahko tudi slabe ljudi v svoji sredi. Ali v tem slučaju moramo, ker je zbog žalostnih razmer v Slovencih baš ta mož mogel biti nekaterim krogom v Ljubljani avtoriteta o istrskih razmerah, čegar besede so zadoščale, da so proti našim istrskim prvakom-trpinom kovali obtožbe, o katerih le nismo vedeli, ali so bolj drzne ali bolj nezmiselne.

Decentralizacija šolstva. Ob otvoritvi nove mestne dekliške osemrazrednice je ravnatelj učiteljišča in okrajni šolski nadzornik g. Fran Levec javno povdarjal, da velikanske šolske palače, kakoršne so se zadnji čas pri nas stavile, ne ustrezajo šolskim namenom in da bi bilo bolje zidati več manjših šol. Dotični odstavek njegovega govora se je glasil: „V Ljubljani so doslej čakali z zidanjem vsake nove šole toliko časa, da se je število šolskih otrok silno nagromadilo. Potem pa so morali zidati velika šolska poslopja, v katerih je pod enim vodstvom združenih 10 do 12 z otroki prenapolnjenih šolskih razredov. Jasen dokaz za to nam je ravno šentjakobska šola, ki jo danes slovesno otvarjamo. Ta šola je osemrazredna, toda

oglasilo se je bilo toliko število učenk, da bomo morali takoj letos aktivirati 12 razredov! Ne gledé na to, da se taka uredba nikakor ne zlaga z duhom šolskih zakonov, se tudi v sanitarnem, disciplinarnem, vzgojnem in didaktičnem oziru ne more obravnavati. Nekaka decentralizacija mestnega ljudskega šolstva je tedaj nujno potrebna. Uvaževati bode zatorej vprašanje, če bi se ne priporočalo zidati več manjših šol, toda v raznih mestnih okrajih. In upam, da nam tisti, ki imajo govoriti o tej stvari, srečno rešijo to vprašanje, da se potem tudi v Ljubljani lažje doseže pravi namen ljudskošolskega pouka, tisti namen, ki velewa, da je otroka odgojiti na versko-nravni podlagi, razviti mu mnogovrstne njegove dušne moči, oskrbeti ga z vsemi potrebnimi vednostimi ter mu tako dati podstavo, da postane dober kristijan, zvest državljan in pošten in in značajan človek.“

Šole na kolesih. V Bostonu so letos zgradili več šol, katere je možno kar čez noč prepeljati tja, kjer se izkaže za to potreba. Vse šolske sobe so opravljene kar najmoderneje in ustrezajo vsem zahtevam.

Samomor šolskega učenca. Iz Virja na Hrvatskem poročajo, da se je 15. t. m. ondi obesil roletni And. Mesarov, učenec 4. razreda, ker se je naveličal šole.

Navodilo za pouk k spisji za ljudske šole je izdal stalni odbor črn o meljski v drugem natisu. Založil ga je I. Krajca nasl. v Novem mestu. Učiteljem bo knjiga dobro služila. Najprej podaje razdelitev učne tvarine, in sicer po raznih kategorijah ljudskih šol: za četverorazrednice, kjer se poučuje drugi deželni jezih obligatno; za trirazrednice s poldnévnim poukom; za dvorazrednice poldnevne. V drugem delu se pa podaje učiteljem nekaj učne tvarine za spije.

Za prvotnimi vajami sledé vzorci pisem, popisov, povesti, životopisov, računov, potrdil, pogodb, pobotnic, ulog, spričeval, pooblastil in slednjič oporoka.

Pripravna knjižica, obsegajoča 51 str., stane 1 K 40 h.

Češki katoliški shod v Kromerizu je sklenil gledé na šolstvo sledeče resolucije: 1. Ljudska šola mora biti v prvi vrsti vzgojni zavod. Cilj vzgojnega delovanja bodi krščanski značaj. Ker naravna vzgoja sloni na verskem temelju, bodi mladina kjerkoli mogoče, razdeljena po konfesiji, in poučevana v verskem duhu od učitelja svoje vere. V tém zmyslu naj se izpremeni šolski zakon. 2. Motreč naobrazni smoter ljudske šole, opravičeno in odločno odbijamo očitiranje, da hočemo omejiti obseg učnega gradiva in znižati nivó ljudske omike. Zahtevamo, da ljudska šola podaje mladini toliko znanja, da se zamore na tej podlagi dalje izobraževati. Vso naobrazbo smatramo za sredstvo pravne vzgoje in zahtevamo, da je v popolnem soglasju z verskimi nauki, kakor je to zajamčeno v § 62. šolskega učnega reda, kateri pravi, da mora biti ves pouk podrejen glavnemu cilju. A med učnimi predmeti gre po omenjenem šolskem zakonu veronauku prvo mesto... 3. Priznavajoč, da je ljudska šola temelj narodnega napredka, da je po § 19. temeljnega šolskega zakona z dné 31. dec. 1867. naloga prve

vzgoje: pospeševati in čuvati narodnost in njen jezik, zahtevamo, da je ves pouk prešinjten z narodnim duhom. Značaj vzgojeni na podlagi katoliške morale, bodo tudi rodoljubni značaji. 4. Spoznavajoč veliko važnost učiteljskega delovanja v ljudskih šolah, združenega z veliki težkočami in odgovornostjo, radi privoščimo učiteljstvu tak pravni in materijalni položaj, da se more brez skrbi posvetiti svojemu zvanju. Pozdravljamo korake, ki so se storili v ta namen in nadejamo se, da se bode i ostalim opravičenim željam učiteljstva ugodilo. 5. Gledé na srednje in strokovne šole predlagamo, da se najširšim ljudskim slojem da prilika višje naobrazbe.

Število analfabetov v laški vojski. „Il nuovo Educatore“ prinaša sledeče podatke: Od 204.575 vojaških novincev zadnjega nabora, jih zna pisati in brati 127.163 (62.35%), samo brati zna jih 3517 (1.72%), niti branja niti pisanja ne ume 73.495 (35.90%). Iz teh števil je razvideti, da je napredek napram popisu vojakov iz leta 1877., (ko je bilo 37.36% analfabetov) jako neznamen. Ako bi se zakon z dné 15. julija 1877 o obveznem obiskovanju šole izvedel in pa če bi se ne pozabilo znanje pridobljeno si v ljudski šoli, morali bi vsi vojaki znati brati in pisati. „Kršč. Šk.“

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.